

Драган Мраовић

Драма о нама*

У раном средњем веку су драма и комедија биле иста форма, а разликовале су се само по томе што је драма била прича која је имала трагичан крај, док је комедија такође била прича, али са срећним завршетком. Зато је Данте дао својој “светој поеми” једноставан назив Комедија, иако највеће дело светског песништва није било никаква комедија по данашњим схватањима! Али, имало је срећан крај. Потоњи су јој придодали придев “божанствена” не би ли изразили своје поклоњење том ремек делу.

Драма (поштујући савремену класификацију таквих дела) Миодрага Ђукића Светионик не може се сврстати ни у драму, ни у комедију, ни по каквим критеријумима. Ни раносредњовековним, ни данашњима. Она је дело за себе. Можда је то, тек толико да је уврстимо у неку класификацију, нео-драма или нео-роман или “фантази” форма. У суштини, Светионик је кратак роман писан као сценско дело. Аутор није калкулисао, иако је савремена политика унела сиромаштво у позоришта, јер би, да је калкулисао, водио рачуна о томе да се таква драма тешко може извести на савременој сцени, пошто захтева велики ансамбл и скупу сценографију. Очигледно је аутор имао неку другу намеру, а не ону, да му се дело изведе пошто-пото.

Можда је реч о драми недоумице. У том случају: “сапиенс сатис!”

Али, ми нисмо они којима је мудрост довољна, па желимо, посве рационално да све упропастимо “аналитиком” и “критичарским” приступом.

Зато је могуће и да је Миодраг Ђукић само хтео да крикне, са висине искуства, у коме је дошао до границе да је дужан да саопшти потоњима своја есхатолошка сазнања са чијих висина човек коначно спознаје место свога ума у простору и времену, јер ван ума ничега нема. Материја је променљива и не припада нама. Али, нема ни материје, ни времена, ни простора, ако им ум не призна постојање. А можда је аутор Светионика једноставно дошао до сазнања да се не може наћи рационално решење, зато што је извор проблема у самој рационалности.

Због тога је драма Светионик текст који може да нас збунује, али не и да нас остави равнодушнима. Да нас збунује, јер се преплићу стварност и театар, религија по себи и религија за себе, као основа за игру, без икакве примесе да се увреди сама религија, али уз јасну тежњу да се уз њу искаже људска поквареност. Не може нас оставити равнодушним, јер огољава наше душе на гогољевски начин. Нема свеца међу нама, јер нема никога међу нама ко није имао богохулне мисли. Ђукић нам предочава једноставну истину, на наоко сложен начин. Ми одбијамо да је видимо, јер је она супротност наших представа о нама.

Ликови у његовој драми изгледају као лудаци, али лудаци који упорно негују лудило постају мудраци. Ако ја ућутим можда сам ближи Богу, мисле многи од нас. Ђукић неће да ћути, знајући да Бога има, ако га не тражиш. Зато површном читаоцу може да се учини да се аутор драме Светионик игра са Богом. А баш супротно томе, он огољава наше понашање према Богу.

Аутор користи тежак и округан речник у коме се, наоко, крволочне сцене претварају у гомиле пластичних лутака, за разлику од светске драме у којој се гомиле рашчеречених људских тела и гладна половина светског човечанства претварају у пластичне говоре моћника. Ово је и драма о нашој немоћи да се супротставимо моћнима, не зато што су они моћни, него зато што

смо ми превише на коленима.

Тешко нам је да схватимо шта значи ништавило. Рационално га означавамо као празнину. Међутим, код Ђукића је празнина симбол свеукупности, што значи могућности за нова опажања. Зато се у драми често, наоко и наративно, понекада бујним речником, поништавају појмови, да би се отворио простор новима, без којих бисмо заиста били једино и само ништавило.

Ништавило нам свима једе цигерицу, али ми то не признајемо. Јунаци Ђукићевог Светионика не само да признају ништавило, већ га и огољавају до бесмисла, отварајући, тек када је огољено, врата могућем људском смислу за који треба имати храбрости да признаш самоме себи ко си и шта си, док си истовремено прожет страхом због кога не желиш да признаш да већ знаш и шта ћеш бити онда када те не буде било.

Нит која се провлачи кроз драму Светионик је сазнање да је ум све што имамо. Наш живот, пак, није одређен умом већ чулима, која нас спречавају да сазнамо какво је стање нашег ума. Ако признамо какво је то стање, мораћемо да признамо уму право да нам предочи ствари онаквим какве јесу. А како да то учинимо, ако већ живимо у угодном артифицијелном свету?

Аутор се игра сценографијом која разиграва његове ликове до размера дечије маште. Али, то може само онај ко има маште. Имати машту значи имати могућност да будеш срећан. Људи без маште су људи без могућности. За срећу. Наоко “људи” и “несрећни”, ликови Ђукићевог драме су, можда, све само не то, јер они, у ствари, знају да има на стотине чворова, али да је уже увек једно те исто. Или је можда аутор тек покушао да кроз чворове драме искаже себе. Истина о нама је онај део нашег бића који нам и не треба, ако га смех не прати. Зато би Ђукићева драма на сцени могла бити и урнебесна, трагедија и комедија, када не би била оно што смо ми сами.

Зашто је Ђукић написао овакав текст у коме је највише измоздио самог себе, јер аутор, иза привидне бурлеске, поставља веома тешка и значајна питања о нашем постању и бивствовању, а нарочито о нашем смислу у привидности и о људском уму у недокучивом бесмислу вечности?

А можда аутор није желео ништа нарочито. Можда тек да каже: “Мама, ништа ми није, само крварим.” – како је певао Боб Дилан. Могуће је даје реч и о драми мудрости. О сазнању да се циљ, ако га има, не постиже јурећи ка њему да би се њиме овладало, већ да се он постиже управо не јурећи га и не силујући пут ка њему. О сазнању да се преко природе ствари долази до циља, а не путем хтења. У тој трци нико не може да одреди границу између добитка и губитка. Али, свако може да уништи ту границу. Макар играо и стони фудбал као богови-глумци у Светионику, ти Ђукићеви ликови што личе на нас, јер мисле, исто као и ми, да је незнање пут ка просветљењу.

Привидно се губи хијерархија вредности у каламбуру догађаја у Светионику доведених до гротеске, док цела драма изгледа као вапај за дашком изворног постојања! Повремени вулгарни термини (нимало вулгарни у односу на свакодневни говор) само су подцртавање наших карактера. Псовка у драми Светионик је сартровски исказ страха пред смрћу.

Ђукић зна да човек није ни тачкица у простору, па је његова драма и подсећање на нашу пролазност, чији се ужас ублажава колоритним говором, што води ка крају без краја, у коме сам читалац-гледалац треба да препозна варку свакодневнице која га води ка трену када ће постати трун вечности. Из личног искуства врсног спортисте, у специфичној дисциплини, аутор зна да никада не треба да користи своју снагу, већ снагу свог противника. Светионик је

интелектуална примена тог Ђукићевог искуства.

Нацртати белину, најтеже је у уметности, рекао је Ике Но-Таига.

Покушај поставке на сцену голе људске природе раван је томе.

Миодраг Ђукић се у драми Светионик усудио, противно нашој вољи, да нам прикаже нас саме, онаквима какви јесмо.

* Поводом италијанског издања драме Светионик Миодрага Ђукића.